

RZO- advies nr. 16 inzake een Onderzoeksagenda Veteranenzorg en Uitzendinggerelateerde Problematiek

25 mei 2012

De RZO en het (M)GGZ -onderzoek naar uitzendinggerelateerde klachten

Een van de taken van de Raad voor civiel-militaire Zorg en Onderzoek (RZO) is om de Minister van Defensie gevraagd en ongevraagd te adviseren over (de richting van) het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van aandoeningen gerelateerd aan uitzendingen en zorg te dragen voor de noodzakelijke convergentie tussen de onderzoeken en die te bewaken. Daartoe beoordeelt de Raad de relevantie van de onderzoeken, toetst de onderzoeken aan vigerend beleid, handelt procedurele kwesties af en brengt de Minister advies uit. Wil de RZO zijn taken dus goed kunnen uitvoeren, dan is zijn adviestaak zich dus beperkt tot nieuw te starten onderzoek, maar strekt die zich ook uit tot het globaal volgen van het verloop van de onderzoeken, ook in tijdsduur. De RZO laat zich in deze taken bijstaan door een Programma-adviescommissie (PACO) die de onderzoeksvoorstellen aan de hand van vaste criteria beoordeelt op de kwaliteit en de Raad daarover adviseert. Sinds de aanvang van zijn werkzaamheden in 2007 heeft de RZO op het terrein van het (M)GGZ -onderzoek vijf adviezen uitgebracht.

Het onderzoeksterrein van psychotrauma's is complex. Daarom zet de RZO zich ook in om door middel van expertmeeting de (multidisciplinaire) samenwerking te bevorderen tussen onderzoekers die op het terrein van Posttraumatische (PTSS) en Lichamelijk Onverklaarde Klachten (LOK) binnen en buiten Defensie werkzaam zijn. Om zo mogelijk de kiem te leggen voor een onderzoeksc consortium waarin toponderzoekers garant zouden kunnen staan voor het beste onderzoek op dit terrein.

De RZO en het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van het Landelijk Zorgsysteem Veteranen (LZV)

De RZO is tevens toezichthouder op het LZV. De Raad heeft tot taak de samenwerking tussen alle betrokken partijen de gewenste specialisatie tussen de betrokken tweedelijns klinieken te bevorderen, de kwaliteit van het gehele systeem en de delen daarvan te bewaken en de Minister van Defensie gevraagd en ongevraagd te adviseren over al deze aspecten en over recente ontwikkelingen in het zorgsysteem. De inspanning van de RZO ten behoeve van het LZV zijn enerzijds gericht op kwaliteitsborging, anderzijds op financiële borging van de patiëntenzorg. De afgelopen jaren heeft de RZO gerelateerd aan deze taak tien adviezen uitgebracht.

Ook op dit terrein is wetenschappelijk –praktijkgericht- onderzoek nodig. Enerzijds is de wetenschap belangrijk voor de praktijk, anderzijds moet de wetenschap door vragen uit de praktijk worden gevoed. Naast dit patiëntgebonden onderzoek ter verbetering van de kwaliteit van de zorg in het LZV is ook onderzoek nodig dat strekt tot verbetering van de werking en inrichting van de (netwerk)organisatie en het onderhoud daarvan. Vanuit zijn toezichtfunctie heeft de RZO daarin een belangrijke sturende, stimulerende en adviserende rol.

Randvoorwaarden

De randvoorwaarden om onderzoek naar uitzendinggerelateerde gezondheidsaspecten uit deze beide bronnen (de MGGZ voor actief dienenden en het LZV voor veteranen) optimaal te laten verlopen, zijn financiële middelen en solide programmering, voorzien van prioritering en planning. Daarnaast moet er worden gewaakt tegen uitputting van de adresbestanden die de basis vormen voor het onderzoek.

Over de eerstgenoemde voorwaarde adviseerden wij u op 11 april jl. in RZO -advies nr. 15 inzake *Structurele middelen voor wetenschappelijk (M)GGZ -onderzoek en patiëntgebonden onderzoek ten behoeve van het Landelijk Zorgsysteem voor Veteranen (LZV)*. Over de tweede randvoorwaarde gaat dit advies.

Belangrijk voor het werk van de RZO is dat deze wordt ingebed in de procedures van behoeftestelling van het wetenschappelijk onderzoek naar uitzendinggerelateerde problematiek. Daarvan is (nog) onvoldoende sprake. De reorganisatie bij Defensie biedt daarvoor een goede gelegenheid.

Het ontbreken op het terrein van wetenschappelijk onderzoek van voldoende overzicht, prioritering, planning en onderlinge samenhang, waardoor versnippering dreigt.

Er zijn diverse partijen - zowel civiel als militair - betrokken bij het onderzoek naar uitzendinggerelateerde gezondheidsaspecten, elk met hun eigen aandachtsgebied en gericht op een specifieke doelgroep. Op zijn werkterrein en via de eerdergenoemde expertmeetings onderhoudt de Raad contacten met de Hoofddirectie Personeel (HDP), De Directie Militaire Gezondheidszorg (DMG), het Onderzoekscentrum Militaire Geestelijke Gezondheidszorg (MGGZ), het Dienstencentrum Gedragswetenschappen (DC GW), Nederlandse Defensie

Academie (NLDA), de Stichting Veteraneninstituut/Kennis en Onderzoekscentrum (SVi/KOC), TNO, de Faculteit Sociale Wetenschappen Universiteit van Utrecht (FSW-UU), het Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU), het Academisch Medisch Centrum Amsterdam (AMC) en de Stichting Arq. Iedere organisatie hanteert een eigen, onafhankelijke onderzoeksagenda en de financiering van de onderzoeken gebeurt deels met middelen van Defensie. Daarnaast worden er regelmatig vragenlijsten uitgezet binnen de instellingen van het LZV, om de kwaliteit van de behandeling te verbeteren, zoals de verplichte ROM, tevredenheidsonderzoeken en de Consumer Quality Index Veteranenketenzorg LZV..

De RZO signaleert dat er, vooral waar het gaat om praktijkgebonden onderzoek, sprake is weinig overzicht, prioritering, planning en onderlinge samenhang, zodat versnippering en overlapping dreigt. Deze manco's kunnen ten koste gaan van de kwaliteit en de efficiency en brengen ook nadelige financiële aspecten met zich mee. Het raakt ook de taak van de RZO waar het gaat om de zorg die de Raad heeft voor de noodzakelijke convergentie tussen de onderzoeken. In de ogen van de Raad zou Defensie moeten willen sturen in de onderwerpen en de financiering van de onderzoeken. Maar het toetsen van de onderzoeken kan Defensie maar in beperkte mate. De toetsing van beleidsonderzoek kan door Defensie zelf worden uitgevoerd, maar het toetsen van wetenschappelijk onderzoek niet. Het toetsen van de kwaliteit van wetenschappelijke onderzoeksvoorstellen dient volgens het peer review systeem te gaan: wetenschappers met relevante expertise beoordelen het onderzoeksvoorstel van een wetenschapper. Defensie is niet ingericht om dit te kunnen uitvoeren. De RZO en de PACO, kunnen wel een peer review uitvoeren (zie ook onze toetsingsprocedure voor onderzoeksvoorstellen) en op elk moment advies vragen van andere wetenschappelijke experts. Dit waarborgt de kwaliteit maar ook de onafhankelijkheid.

De bestanden waaruit het wetenschappelijk onderzoek put bestaan uit de adressen van veteranen die worden behandeld in het LZV, de adressen uit het Veteranenregistratiesysteem (VRS) en de adressen van de veteranenpashouders die deel uitmaken van het VRS. Daarnaast is er het kleinere bestand van het Centraal Aanmeldings Punt (CAP) dat een deel is van het LZV bestand.

De RZO constateert dat er niet voldoende afstemming plaats vindt tussen de instanties die veteranen benaderen om vragenlijsten in te vullen. Daardoor dreigt er 'enquêtemoedigheid' te ontstaan, wat nadelig is voor de kwaliteit van het onderzoek als voor de behoeftstelling van nieuw onderzoek.

Daarnaast signaleert de Raad dat nadat de Veteranenwet in werking is getreden, maken veteranen in actieve dienst deel van uit van het VRS. Daarmee dreigen de aandachtsgebieden van Stichting Veteraneninstituut en Dienstencentrum Gedragwetenschappen elkaar zodanig te overlappen, dat Defensie in de ogen van de RZO duidelijke afspraken moet maken over het beheer van deze bestanden.

ADVIES: het instellen van een Onderzoeksagenda voor Veteranenzorg en Uitzendinggerelateerde Problematiek.

Om de RZO in de gelegenheid te stellen zijn taken optimaal te laten verrichten, adviseert de Raad de Minister van Defensie tot:

- het instellen bij Defensie van een *Onderzoeksagenda voor Veteranenzorg en Uitzendinggerelateerde Problematiek*, die inzicht geeft in de onderzoeksbehoefte van Defensie (incl. prioriteit en middelen) en een overzicht verschaft van (de stand van zaken) van de lopende onderzoeken, ook in tijdsduur. Hierdoor wordt de samenwerking tussen de verschillende instanties die onderzoek doen naar uitzendinggerelateerde aandoeningen bevorderd en versnippering en overlap voorkomen. Dit kan de kwaliteit van het onderzoek verhogen, de efficiency bevorderen en waar mogelijk financiële voordelen opleveren.
- het gebruik van de adressenstanden van VRS en LZV aan voornoemde agenda te koppelen en over het gebruik van de adressen van veteranenpashouders voor onderzoek naar uitzendinggerelateerde problematiek afspraken te maken met Veteraneninstituut. Dit om veteranen niet te veel te belasten met het invullen van vragenlijsten en zo 'enquêtemoedigheid' voorkomen.
- inbedding van de RZO in de behoeftstelling van wetenschappelijk onderzoek naar uitzendinggerelateerde gezondheidsaspecten en het maken van heldere afspraken over de adviesprocedure. Daardoor zal de RZO in staat zijn (advies)taken beter te vervullen, niet in de laatste plaats op het punt van de convergentie tussen de onderzoeken. De RZO zal in een nader advies terugkomen met een meer integrale aanpak ter optimalisering van de kwaliteit van het onderzoek. Daarin zal de inhoud ter sprake komen van de onderzoeken die naar het inzicht van de RZO nuttig en nodig zijn.